

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Luleå tekniska universitet

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet **svenska**

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Personalens samlade kompetens för att ge ämneslärarutbildning i svenska är god. Ämnesgruppen i forskningsämnet Svenska med didaktisk inriktning består av en (1) professor, tillika ämnesföreträdare, tre (3) biträdande professorer med docentkompetens, fem (5) disputerade lektorer, en (1) tillsvidareanställd adjunkt och en (1) adjunkt med terminsförordnande. Ämnesföreträdaren har ett övergripande kvalitetsansvar för ämnet och dess kurser, men gör, på grund av att ämnesföreträdaren är halvtidsanställd, begränsade insatser som lärare. Till detta kommer tre (3) doktorander i ämnet. Förutom att bidra till ämnets utveckling genom sin forskning är alla doktorander involverade i undervisningen, bland annat inom ämneslärarprogrammet, genom sin institutionstjänstgöring.

Av de disputerade lärarna har fyra (4) disputerat i Litteraturvetenskap, fyra (4) i Svenska med didaktisk inriktning och en (1) inom språkdidaktik. De tre (3) doktoranderna disputerar i ämnet Svenska med didaktisk inriktning.

Av ämnesgruppens personal har alla utom två (2) egen lärarutbildning och har varit verksamma som lärare i den kommunala skolan i olika omfattning. En av dessa har grundskollärarutbildning och har följaktligen sin huvudsakliga tjänstgöring inom grundskollärarutbildningen. Samtlig disputerad personal har varit verksam inom lärarutbildning under mer än 10 år och i flera fall mycket längre tid än så.

Ämnesgruppen har sin huvudsakliga forskningsprofil mot litteraturdidaktik, med flera projekt som direkt berör åldersgruppen gymnasieungdomar. Exempel på sådana projekt är forskning om läromedel inom svenskämnet, så kallade lättlästa fiktionsböcker i svenskundervisningen, unga läsares boksamtal online, ungdomars medievanor på fritiden och hur det relaterar till lärande i skolan, spelifierad litteraturundervisning samt poesididaktik. Utöver dessa projekt har personalen i närtid bedrivit forskning bland annat om lärarstudenters motiv att bli lärare, organisering av nyanländas övergång från språkintrödn till nationellt program, barn- och ungdomslitteratur, tecknade serier och forskning inom språkvetenskap, beträffande bedömning av språkkunskaper på ett andraspråk. Sammantaget ger det en forskningsöverbyggnad som lämpar sig mycket väl för ämneslärarutbildningen i svenska.

En utmaning, och strategi, inom ämnet har varit att säkra kompetens inom det språkvetenskapliga området, där det råder kompetensbrist i ett nationellt perspektiv. Under 2018 har LTU rekryterat en tillsvidareanställd lektor med språkvetenskaplig och språkdidaktisk inriktning inom svenskämnet. Dessutom har två doktorander, där båda kommer att ha språkdidaktisk inriktning, rekryterats till LTU:s forskarskola i praktisknära skolforskning. Under våren 2019 disputerar den doktorand som har inriktning mot svenska som andraspråk, vilket ytterligare kommer att stärka ämnets språkvetenskapliga delar.

Vid varje forskningsämne som ingår i forskningsöverbyggnaden för lärarutbildningen finns en utarbetad kompetensförsörjningsplan för att säkra att rätt kompetens finns också på längre sikt. Planen avhandlas på ledningsnivå inom institutionen för att identifiera behov av strategiska satsningar. Detta har bland annat medfört den pågående strategiska satsningen på att kompetensutveckla en adjunkt med inriktning mot svenska som andraspråk till filosofie doktor. Avseende ämneslärarutbildningen i svenska kvarstår inte några omedelbara åtgärder efter de senaste rekryteringarna och satsningarna, då medelåldern är förhållandevis låg och kompetens redan är säkrad för den enda förestående pensionsavgången de närmsta åren.

Samttaget har forskningsämnet Svenska med didaktisk inriktning goda förutsättningar att ge en utbildning som bygger dels på den vetenskapliga grunden för ämneskunskaper som ingår i gymnasieskolans svenskämne, dels på utbildning och erfarenhet inom det pedagogiska fältet, inte minst ämnesdidaktisk sådan. Omfattningen av, och inriktningen på, den personal som finns står mycket väl i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Ämneslärarutbildningen i svenska är skapad med utgångspunkt i en helhetssyn på svenskämnet. Språk och litteratur är centralt innehåll i samtliga kurser, men olika moment innebär också fördjupningar inom olika delar, exempelvis retorik eller berättande i nya medier. I varje moment undervisar lärare med fördjupad kunskap inom de specifika ämnesområdena, ofta med egen erfarenhet av, och utgångspunkt i, forskning inom området, men kurser och moment hålls också samman av det ämnesdidaktiska perspektiv som genomsyrar hela utbildningen. Denna helhetssyn är möjlig tack vare att flera av de verksamma lärarna är disputerade inom ämnet Svenska med didaktisk inriktning och således har ämnesdidaktiken som sitt huvudområde.

Progression inom utbildningen säkerställs dels genom återkommande ämnesinslag som hela tiden fördjupas, dels genom en kontinuerligt fördjupad ämnesdidaktik (se vidare i målanalyserna). Förutom kursen *Examensarbete i svenska, ämneslärarexamen, inriktning mot gymnasieskolan*, 30 högskolepoäng (U7024P) ges även kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 6*, 15 hp (S7011P) liksom den verksamhetsförlagda utbildningen, *VFU 3, ämneslärare*, 15 hp (U7011P), med inriktning mot huvudämnet svenska, på avancerad nivå.

Den vetenskapliga kvaliteten i utbildningen säkerställs bland annat genom att samtliga examinatorer inom utbildningen är disputerade. Examinatorerna är som regel involverade i undervisningen på kursen. Examinatorerna är även ansvariga för att kontinuerligt uppdatera kursplaner, inklusive litteraturlistor, för att tillgodose att de är relevanta i förhållande till forskningsfronten inom de olika forskningsämnen som ligger till grund för skolans svenskämne. I och med detta får studenterna ta del av aktuell forskning. Revideringar av kursplaner sker alltid i dialog med övriga undervisande lärare i kursen, och ofta i samråd med hela ämneskollegiet, samt med utgångspunkt i de utvärderingar som studenterna gör av kurserna. Utbildningens innehåll är därmed väl förankrat bland såväl lärare som studenter.

Två av de verksamhetsförlagda utbildningarna, *VFU 2, ämneslärare*, 7,5 hp (U0020P) och *VFU 3, ämneslärare*, 15 hp (U7011P), är riktade mot huvudämnet svenska. Examinatorer och kursledare för dessa kurser är personer disputerade inom Svenska med didaktisk inriktning och dessutom utbildade, och tidigare verksamma, gymnasielärare i svenska, vilket säkerställer såväl ett relevant vetenskapligt perspektiv som en relevant kunskap om skolpraktiken.

I stort sett all forskning som bedrivs inom ämnesgruppen har relevans för lärarutbildning och svenskämnesdidaktik. Bemanning på kurser sker med hänsyn till kompetens- och forskningsområden bland personalen, vilket säkerställer att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildningens innehåll. Ett exempel på detta är momentet "Språk i bruk I", 7,5 hp, i kursen *Svenska 5 för ämneslärare i gymnasieskolan* (S0041P). Momentets innehåll är bland annat ny kommunikationsteknik och kommunikativ design kopplat till lärandeaspekter. Momentets examinator och lärare har varit projektledare för forskningsprojektet "Fiktion och lärande i det nya medielandskapet", vilket fokuserar just lärandeaspekter i användningen av olika medier. Ett annat exempel är momentet "Människans gestaltning i fiktion för unga", 7,5 hp, i kursen *Svenska 2 för ämneslärare i gymnasieskolan*¹, vilket bemannas av forskare verksamma inom ett forskningsprojekt om unga människors läsning och användning av skönlitteratur. Ytterligare ett exempel är momentet "Svenska språkets struktur", 7,5 hp, i kursen *Svenska 4 för ämneslärare i gymnasieskolan*

¹ Från och med vt 2019 heter kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 2* (S0054P), men det moment som beskrivs ligger kvar i kursen.

(S0038P). Momentet innehåller bland annat grammatiska verktyg och begrepp samt elevtextanalys, och bemannas av en forskare med erfarenhet av forskning kring såväl fraseologi som bedömning av text (Från och med vt 2019 flyttas detta moment till *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 2* (S0054P), då kursvärderingar visat att studenterna sett behov av denna kunskap tidigare i utbildningen). På detta sätt ligger flera av utbildningens undervisningsområden i den absoluta forskningsfronten.

Ämnesgruppen har sin huvudsakliga forskningsprofil mot litteraturdidaktik, med flera projekt som direkt berör åldersgruppen gymnasieungdomar, men som framgår ovan drivs även projekt inriktade mot språkdidaktik. Exempel på forskning som bedrivs och har bedrivits inom ämnesgruppen, och som har direkt relevans för ämneslärarutbildningen i svenska, är läromedel inom svenskämnet, lärares och ungdomars användning av och syn på poesi, spelifierad läsning av litterära klassiker, läsning av lättlästa böcker i undervisningen, ungas samtal online om läsning, skönlitterära författarskap, hur lärarutbildningen konstrueras, lärarstudenters motiv att bli lärare, hur lärare konstruerar svenskämnet i gymnasieskolan och språkinlärares utveckling av pragmatiska kunskaper. Vetenskapliga publiceringar sker såväl nationellt, på svenska, som internationellt. De flesta av gruppens forskare publicerar vid sidan om de vetenskapliga publikationerna även populärvetenskapliga arbeten riktade till lärare, exempelvis läromedel och artiklar.

Vid Institutionen för konst, kommunikation och lärande, där lärarutbildningen har sin huvudsakliga hemvist, har det under de senaste åren funnits möjlighet att söka strategiska medel för kompetensutveckling rörande grundutbildning. Exempelvis har det funnits möjlighet att få medel för att delta i kompetensutvecklande ämneskonferenser, internationella samarbeten och utbyten eller kurser för fördjupning av kunskaper inom ett visst område.

Två utvecklingsområden för utbildningsmiljön är den språkvetenskapliga/språkdidaktiska forskningsöverbyggnaden och svenska som andraspråk. Med de strategiska rekryteringar som har gjorts under senare tid (se Personal) finns inom kort ännu starkare forskningsöverbyggnad för ämneslärarutbildningen inom dessa områden. Området behöver dock bli starkare för att inte vara sårbart. Rekryteringen av två doktorander är en strategi för att säkerställa framtida kompetens.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärorexamen med **inriktning mot arbete i gymnasieskolan** ska studenten
 - visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Bredd inom ämnesstudiernas huvudområde uppnås genom att utbildningen är uppbyggd med ett antal moment som fokuserar de centrala delar som ingår i gymnasieskolans svenskämne. Bland dessa moment finns "Textanalys", "Människans gestaltning i fiktion för unga", "Skönlitterära texter", "Språk och text ur ett historiskt perspektiv", "Svenska språkets struktur" och "Språk och samhälle", samtliga omfattande 7,5 hp.

Inom varje moment definieras kursinnehållet. Exempelvis anges för momentet "Svenska språkets struktur" kursinnehållet vara "Grammatiska verktyg och begrepp. Fonetiska, fonologiska, morfologiska, syntaktiska, semantiska, lexikala och kontrastiva perspektiv på språk. Elevtextanalys. Språkvård" (*Svenska 4 för ämneslärare i gymnasieskolan, S0038P*). Studenten ska efter avslutad kurs kunna "beskriva det svenska språkets struktur" och "analysera elevers språkanvändning utifrån ett första- respektive andraspråksperspektiv". För att möjliggöra studenternas måluppfyllelse är undervisningen i detta ämnesområde uppbyggt kring ett antal föreläsningar och workshops om innehållet. Inför varje träff förbereder sig studenten bland annat genom att läsa avsnitt ur kurslitteraturen, ta del av inspelade föreläsningar och göra övningar. Material och de uppgifter studenterna förväntas göra finns angivna i studiehandledningen senast två veckor innan kursstart, medan kursplanen med litteraturlistor ska vara fastställd senast 10 veckor innan kursstart. Vid träffarna ligger huvudfokus på att klargöra och fördjupa det studenterna har förberett samt att i dialog med varandra arbeta med övningar och textanalyser av autentiska texter. Studenternas efterarbete består ofta av ytterligare övningar att arbeta med. Eventuella svårigheter tar de med sig till nästa pass.

Momentets examinationer består dels av en salstentamen där studenterna kan visa att de behärskar en relevant begreppsapparat för att beskriva och analysera det svenska språkets struktur, dels en inlämningsuppgift där en autentisk elevtext analyseras. I uppgiften ingår "att bedöma elevtexten utifrån relevanta språkliga nivåer (ortografi, morfologi, syntax, semantik och textbindning). Du kommenterar också hur du med utgångspunkt i analysen kan stötta elevens fortsatta språkutveckling". På detta sätt görs ämneskunskapen på ett tydligt sätt relevant för yrkesutövningen.

Sambandet i detta moment mellan kursens mål, det angivna kursinnehållet, kurslitteraturen, undervisningen och examinationen ska ses som typiskt för hur utbildningen ger förutsättningar för brett kunnande inom ämnesområdet. Även anknytningen till yrkesutövningen är typisk för hur de olika ämnesmomenten är uppbyggda.

Vid sidan om traditionella ämnesområden inom svenskämnet skapar några av momenten ett ramverk som placerar ämnesområdena i ett professionsperspektiv. I *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 1 (S0053P)* är det första momentet "Skolämnet svenska – igår, idag och imorgon", 7,5 hp. Förutom att orientera studenterna i svenskämnets framväxt och konceptioner genom historien förbereder momentet studenterna inför den kontext deras ämnesstudier äger rum i. Momentet behandlar därför skolämnets

styrdokument, nationella prov, bedömning och vetenskapliga discipliner som ligger till grund för ämnet samt den ämnesdidaktiska forskningens betydelse för lärarbetet. Undervisningen byggs upp med utgångspunkt i studenternas egna upplevelser av skolämnet svenska samt deras erfarenheter av språk, att läsa, se film, osv. Genom ett antal kursuppgifter förbereder studenterna sig för seminarier, där ett huvudsyfte är att de ska kunna inta ett metaperspektiv på sin egen förståelse av svenskämnet. På så sätt förväntas de skapa en grund för att börja bygga sitt svenskämne som lärare, vilket också är temat för examinationen. Med utgångspunkt i ämnets vetenskapliga discipliner skriver studenterna i examinationen en ämnesdidaktisk problemdiskussion med utifrån kurslitteraturen, vilken till största delen speglar svenskämnet ur ett didaktiskt perspektiv. Genom att hålla den ämnesdidaktiska kurslitteraturen aktuell och göra ett praktisknära urval når studenterna också fördjupade insikter i utvecklingsarbete, då litteraturen ofta förenar utvecklingsperspektiv med en vetenskaplig grund.

Ett annat exempel är momentet "Skolan som praktik för kommunikation, identitet och lärande", 7,5 hp, som ligger i *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 6 (S7011P)*. I detta moment ligger fokus igen på skolämnet svenska och den egna professionen, men denna gång ligger kursen på avancerad nivå. Momentet placerar de tidigare lästa ämnesområdena ännu tydligare i ett didaktiskt perspektiv. Bland innehållet finns språk som verktyg för lärande, bedömning och betygsättning i svenskämnet och reflektion över den egna professionsutvecklingen. Ett av målen är att "med stöd av svenskämnes- och svenskämnesdidaktisk forskning och beprövad erfarenhet analysera, reflektera över och problematisera svensklärarprofessionen". Momentet knyter därmed direkt an till, och fördjupar kunskapen i, momentet "Skolämnet svenska – igår, idag och imorgon", samtidigt som det är ännu tydligare förankrat i ett vetenskapligt perspektiv och använder studenternas och lärarnas erfarenheter från skolpraktiken. Undervisningen i detta moment kretsar kring ett antal seminarieuppgifter som studenterna förbereder. Exempelvis är en uppgift att "Formulera och problematisera bedömningsmatriser för litteraturläsning, skrivande, tal", vilket kräver att studenterna använder såväl tidigare ämneskunskaper som kunskaper de utvecklat från den utbildningsvetenskapliga kärnan i utbildningen. Seminarierna är utgångspunkt för examinationsuppgifter som på samma sätt förenar ämneskunskap, ämnesdidaktisk kunskap och allmändidaktisk kunskap.

Den forskningsprofil som ämneskollegiet har påverkar de fördjupningar som sker inom utbildningen. Exempelvis är ett starkt forskningsområde nya mediers påverkan på text och berättande. Detta omsätts i momentet "Språk i bruk I", 7,5 hp i kursen *Svenska 5 för ämneslärare i gymnasieskolan (S0041P)*, som fokuserar dels ny kommunikationsteknik och kommunikativ design, dels hur lärare kan bruka olika semiotiska resurser i lärandesituationer. Undervisningen ges i form av ett antal seminarier och workshops kring textbegreppet, modalitet, spelifiering, textuniversum m.m. Ett av kursmålen innebär att kunna "kombinera olika semiotiska resurser i kommunikationssituationer samt analysera den egna kommunikationen". Måluppfyllelsen mäts i en examinationsuppgift som innebär att studenterna ska skapa en multimodal presentation kring ett givet tema samt göra en kommunikationsanalys av sin egen presentation. Momentet innebär en väsentligt fördjupad kunskap, med en tydlig forskningsanknytning, i att såväl tolka som använda kommunikativ design i dagens medielandskap. Momentet fokuserar också utvecklingsarbete i skolan, exempelvis inom spelifierad undervisning, där kursens lärare har bedrivit forskning om didaktisk design och metodutveckling.

Fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete ges också i momentet "Svenskämnesdidaktiska forsknings- och analysmetoder" 7,5 hp i kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 6 (S7011P)*. I momentet är målet att "analysera, värdera och tillämpa svenskämnes- och svenskämnesdidaktiskt relevanta teorier och metoder". Undervisningen består av seminarier där vetenskapliga texter och forskningsssammanställningar analyseras, diskuteras och värderas. Examinationen innebär att studenten ska göra en egen forskningsöversikt över ett område som de väljer i samråd med undervisande lärare. Momentet, och den forskningsöversikt som studenten har gjort, ska fungera som en övergång till kursen *Examensarbete i svenska, ämneslärarexamen, inriktning mot gymnasieskolan 30 hp (U7024P)*. Fokus ligger därför på praktisknära, ämnesdidaktiska projekt, där syftet bland annat är att bedriva vetenskapligt utvecklingsarbete i relation till den egna framtida professionen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. *Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.*

Fördjupad kunskap inom ämnesområdets vetenskapliga grund når studenterna bland annat genom momentet "Svenskämnesdidaktiska forsknings- och analysmetoder", 7,5 hp (S7011P), där forskningsfältets teorier och metoder, såväl kvalitativa som kvantitativa, analyseras, värderas och tillämpas. Vid seminarier analyseras och diskuteras vetenskapliga texter och forskningsöversikter inom forskningsfältet. Särskilt fokus ligger på att studera de teorier och metoder som används i olika vetenskapliga projekt. Utifrån seminarierna ska studenterna, med handledning av kursens lärare, kunna skriva en forskningsöversikt inom ett eget valt, begränsat område samt en projektbeskrivning inför examensarbetet. Projektbeskrivningen ska innehålla relevanta frågeställningar och ett motiverat metodval i förhållande till syftet med examensarbetets undersökning.

Examensarbete i svenska, ämneslärarexamen, inriktning mot gymnasieskolan, 30 hp (U7024P) ligger på avancerad nivå och skrivs inom ämnet svenska. Vid sidan om den kurs inom den utbildningsvetenskapliga kärnan som fokuserar vetenskaplig teori och metod (F0014P) och momentet "Svenskämnesdidaktiska forsknings- och analysmetoder", 7,5 hp (i kursen Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 6, S7011P), ges inom ramen för examensarbetskursen föreläsningar kring vetenskaplig teori och metod. För att säkerställa att dessa kunskaper omsätts i arbetet med den egna undersökningen praktiseras inom ämnet handledningsgrupper om 4-6 studenter, förutom den enskilda handledningen. Studenterna träffas en gång per vecka tillsammans med en handledare. Vid träffarna fokuseras olika aspekter i examensarbetskursen mål, men alltid med utgångspunkt i studenternas egna texter, vilka inför träffen läses av alla deltagarna. Genom att ta del av andras arbeten på detta sätt ökar studentens medvetenhet om alternativ till de egna valda perspektiven. Detta säkerställer att kursmålen uppfylls, bland annat att studenten ska kunna "beskriva och reflektera över utvalda teorier och metoder som används inom forskning inom det valda problemområdet" och "tillämpa metodologiska, analytiska, teoretiska och etiska överväganden i relation till eget valt problemområde".

I examensarbetet ska studenten kunna formulera ett vetenskapligt relevant "problemområde med ämnesdidaktisk relevans för läraruppdraget", vilket innebär att det krävs reflektion över relationen mellan den vetenskapliga grunden och den beprövade erfarenheten. Förutom som inslag i kurslitteratur och genom undervisning av erfarna lärare inom ämnesområdet stöter studenterna på den beprövade erfarenheten under de verksamhetsförlagda utbildningarna, där kurserna VFU 2, ämneslärare 7,5 hp (U0020P) och VFU 3, ämneslärare 15 hp (U7011P, avancerad nivå) är kopplade till huvudämnet svenska. Efter VFU 3, ämneslärare, som ligger i slutet av utbildningen, ska studenten bland annat kunna "på vetenskaplig grund analysera den egna didaktisk-metodiska handlingskompetensen". Även om studenten själv inte kan uppnå beprövad erfarenhet under utbildningen möter de under den verksamhetsförlagda utbildningen denna på ett konkret sätt genom de handledare de har. Beprövad erfarenhet möts dessutom i praktisknära forskning som finns som kurslitteratur i flera kurser. Ett steg i att själv kunna utveckla beprövad erfarenhet är genom att systematiskt reflektera över erfarenheterna och att kunna förankra dem

vetenskapligt. I examinationerna för VFU3 ingår att skriva en analys av den egna didaktisk-metodiska handlingskompetensen avseende "ämneskunskap, lärandesyn, förankring i styrdokument, förhållningssätt mot elever och kollegor, examinationsformer och bedömning". I kriterierna för att bli godkänd anges att studenten behöver stöd i aktuell forskning, men också i de erfarenheter som gjorts under den verksamhetsförlagda utbildningen. Genom dessa arbetssätt och krav i examinationer förbereds studenten på ett relevant sätt för att under den framtida professionen kunna fortsätta att bygga en relation mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Ämneslärarstudenterna i svenska introduceras till målet att visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik redan i kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 1* (S0053P), som ger en överblick av vetenskapliga discipliner som ligger till grund för gymnasieskolans svenskämne. Genom skriftliga och muntliga kursuppgifter fördjupar studenterna sina kunskaper om svenskämnets historia, svenskämnesdidaktisk forskning och det uppdrag som enligt styrdokumentet åligger svenskläraren. Dessa uppgifter utmynnar sedan i en examination, där ämnesdidaktisk problemdiskussion åskådliggörs. Studenten förväntas där formulera sin svenskämneskonstruktion och belysa grundkonflikter i de erfarenheter och forskningsresultat som kursen behandlat.

I målen för kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 3* (S0055P) anges att studenten ska ha vidareutvecklat sin förmåga till kritisk och reflekterande läsning och kunna självständigt analysera och diskutera såväl skönlitterära texter som språkhistoriska texter. Undervisningen utgår från kunskapsbyggande och praktiskt arbete med kursuppgifter till såväl litteraturhistoria (t.ex. kunskap om kanon och litteraturskrivning, ämnesplanernas formuleringar kring litteratururval och aktuell forskning kring svenska ungdomars läsarattityder och litterära kompetens) som språkhistoria. Analyserna ska relateras till litteraturhistorisk och samhällslig utveckling, och examineras i muntliga litteraturseminarier respektive i en muntlig presentation.

Kursen *Svenska 5 för ämneslärare i gymnasieskolan* (S0041P) innehåller målet att studenten ska visa förmåga att kombinera olika semiotiska resurser i kommunikationssituationer samt analysera den egna kommunikationen. Undervisningen och kurslitteraturen omfattar basfärdigheter i svenska, kunskap om nya medielandskap, konsekvensanalys av nya medielandskap samt didaktisk design i teori och praktik. Målet examineras genom att studenten skapar och genomför en presentation som innefattar minst tre olika modaliteter, och där innehållet analyserar, problematiserar och diskuterar svårigheten att begränsa sig till tal och skrift i dagens samhälle. Ett kritiskt perspektiv ska anläggas, och studenten ska välja semiotiska resurser som övertygar. Vidare ska studenten analysera de semiotiska resurser som har valts, och både ge och ta emot konstruktiv återkoppling av medstudenter. Avsikten är att undervisningen ger studenten möjlighet att utveckla såväl färdighet som förmåga, och examinationsuppgiften ger möjlighet att visa båda delarna.

I kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 6* (S7011P) ingår att studenten systematiskt analyserar, värderar och tillämpar teorier och metoder som är relevanta för svenskämne och svenskämnesdidaktik. Såväl undervisning som kurslitteratur för det momentet är inriktat på detta, och examinationen består dels i en forskningsöversikt, dels i ett uppsats-PM med åtföljande seminarium. Båda examinationsuppgifterna kan sedan ligga till grund för det självständiga examensarbete om 30 hp på avancerad nivå, vilket skrivs i kursen *Examensarbete i svenska, ämneslärarexamen, med inriktning mot gymnasieskolan* (U7024P).

Under de teoretiskt inriktade svenskкурserna och den verksamhetsförlagda utbildningen i ämnet svenska, kurserna *VFU 2, ämneslärare* (U0020P) samt *VFU 3, ämneslärare* (U7011P), bygger studenterna upp en ämnesmässig och ämnesdidaktisk kunskap, och de ges möjlighet att i examinationsuppgifter och trepartssamtal reflektera hur över såväl relevanta forskningsresultat som erfarenheter formar deras yrkesidentitet.

Att tillvarata, systematisera och reflektera över erfarenheter sker också i samband med VFU-kurser. Exempelvis sker under *VFU 3, ämneslärare* (U7011P) såväl examinerande trepartssamtal som praxisseminarium. I trepartssamtalet, som genomförs mellan student, VFU-handledare från verksamheten och kurslärare från universitetet, bedöms studenternas förmåga att "formulera, definiera och värdera sin egen progression" utifrån de erfarenheter de har skaffat sig den verksamhetsförlagda utbildningen. I praxisseminariet, som avslutar VFU-perioden, fokuseras såväl egna som elevernas erfarenheter av bedömning. Några exempel på frågor som studenterna ska reflektera över inför seminariet är "Vilka former av bedömning har du använt dig av – formativ och/eller summativ? Vilka 'bevis' har du för att eleverna uppnått ett visst betyg, dvs. vilken typ av betygsunderlag har du samlat in (provresultat, diskussioner i klassrum, skriftliga inlämningar, andra redovisningar, osv.)? Vilka dilemman har du stött på i din VFU när det gäller bedömning?" (hämtat från studiehandledningen till kursen).

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. *Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Målet att visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser fokuseras i undervisning och examinationer i samtliga svensk kurser i ämneslärarutbildningen. I kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 1 (S0053P)* sker detta i båda momenten. Momentet "Akademiskt och skönlitterärt skrivande", 7,5 hp, utvecklar både studenternas repertoar av genrer och deras förmåga att undervisa om genrer, genrespecifikt och ämnesspecifikt skrivande. Skrivdidaktik och frågor om bedömning och kvalitet behandlas i undervisningen, där studenternas aktiva deltagande i undervisningen är ett framskrivet krav. I bedömningskriterier anges, exempelvis, att studenter måste ge och ta emot konstruktiv återkoppling på texter, komma med relevanta inlägg i seminarier, ansvara för korta presentationer, etc. Processkrivande som didaktiskt verktyg innebär att studenterna inte ges möjlighet att enbart producera text för examination, utan det kräver att studenterna är involverade i skrivprocessens olika steg. Studenternas förmåga att tillämpa kunskap om genrer och om skrivdidaktik examineras i en skriftlig portfolio samt i en skriftlig essä om totalt 7,5 hp.

I kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 2 (S0054P)* förväntas studenterna visa förmåga att utifrån ämnes- och ämnesdidaktiska kunskaper om det svenska språkets struktur analysera och bedöma elevtexter i ett utvecklingsperspektiv, ur såväl ett första- som ett andraspråksperspektiv. Detta examineras genom en skriftlig elevtextanalys, där studenten ska visa förmåga att formulera konstruktiv bakåt- och framåtsyftande återkoppling till eleven samt analysera och problematisera sin bedömning av elevtexten. Vidare förväntas studenten visa förmåga att tillämpa kunskaper om svenskämne, svenskämnesdidaktik och metodik. Detta sker, bland annat, i lektionsplaneringar och genomförande av didaktiska moment i kursen (t.ex. att leda ett litteratursamtal eller att formulera framåtsyftande återkoppling på text och minilektioner om litteraturvetenskapliga eller litteraturdidaktiska analysmodeller). Utöver föreläsningar ingår därför litteraturseminarier kring fiktion med fokus på unga läsare samt lektioner med individuella och gemensamma uppgifter, med fokus på didaktisk tillämpning. Studentens förmåga examineras också i en skriftlig analysuppgift, där litteraturvetenskaplig analys utgör den ena delen och litteraturdidaktisk planering den andra.

Även i *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 3 (S0055P)* respektive *Svenska 4 för ämneslärare i gymnasieskolan (S0038P)*², svensk kursen finns mål med inriktning på tillämpning av ämneskunskap, ämnesdidaktik och metodik. Studenterna ska, exempelvis, i den fjärde svensk kursen analysera betydelsen av perspektivering vid skapande och tillgodogörande av texter. Detta sker i en multimodal presentation av utmärkande drag i en medieform, som ska kopplas till en lärandesituation. Ett samtal åtföljer den multimodala presentationen, där presentatören leder det didaktiska samtalet.

² Från och med 2019 heter kursen Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 4 S0056P. Inför läsåret 2018/19 byttes fyra av ämneslärarutbildningens svenskkurser ut. Det var ett led i ett utvecklingsarbete, som engagerat hela svensk-ämnesgruppen och som initierats utifrån studenternas kursutvärderingar och en analys av progressionen inom utbildningen. Från och med ht 2019 är det Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 4 (S0056P) som läses i stället för S0038P

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

Högskoleförordningens examensmål att visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling prövas i flera svenskkurser, på olika sätt. Kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 1* (S0053P) förbereder för den första verksamhetsförlagda utbildningen i svenska, *VFU 2, ämneslärare* (U0020P), genom att studenterna både blir väl förtrogna med svenskämnets historia, de aktuella styrdokumenterna, de resonemang som ligger bakom de nationella proven och aktuell forskning med bäring på gymnasieskolans svenskämne samt börjar bygga sin egen svenskläraridentitet.

I kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 2* (S0054P) gör studenterna, tillsammans med lärare och kurskamrater, i mindre grupp och enskilt, litteraturdidaktiska planeringar, varav en enskild lektionsplanering ingår i examinationsuppgiften Skriftlig analys. I arbetet med lektionsplaneringar ingår inte enbart att göra planeringar, utan också att analysera, problematisera och diskutera sina val, utifrån beprövad erfarenhet och kunskap om relevant forskning.

I kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 3* (S0055P) planerar, genomför och utvärderar studenterna undervisning i form av examinerande litteratursamtal. Som deltagare ska studenten göra relevanta inlägg och bygga vidare på andra deltagares inlägg samt i sina egna inlägg tillämpa kunskaper om litteraturhistoria, litteraturvetenskap och didaktik. Som samtalsledare ska studenterna visa didaktisk-metodisk handlingskompetens att leda ett textsamtal med andra läsare. Varje litteratursamtal omfattar en viss tid, där högst en tredjedel av tiden får nyttjas för andra aktiviteter (med anknytning till den lästa litteraturen, såsom kortskrivning, visning av videoklipp eller "miniföreläsning"). Litteratursamtalen följs av samtal kring didaktiska implikationer av val, självvärdering och återkoppling.

I kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 6* (S7011P) prövas målet genom att studenterna får producera bedömningsmatriser för läsning, skrivande och tal för samtal och problematisering samt konstruera skrivuppgifter utifrån en skönlitterär text. Genre och text diskuteras i relation till bedömning. Även i denna kurs fokuseras förmågan att planera och genomföra litteratursamtal, men denna gång med fokus på bedömning av litteratursamtal. Observation och återkoppling är därför viktiga redskap i arbetet med att utveckla pedagogisk verksamhet.

Gemensamt för alla dessa exempel från olika kurser är att de förbereder studenten för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning tillsammans med elever under de verksamhetsförlagda kurserna. Under *VFU 2, ämneslärare* (U0020P) ska studenten "relativt självständigt och med utgångspunkt i styrdokumenterna, planera och genomföra undervisning utifrån verksamhets- och ämnesmål, med beaktande av elevers olika intressen, förmågor och behov". För *VFU 3, ämneslärare* (U7011P) skärps kraven i relation till Högskoleförordningens mål, då studenten ska "på ett självständigt och didaktiskt relevant sätt tillämpa verksamhets- och ämnesmål i planering, genomförande och utvärdering av undervisning inom

ramen för ämne 1". Studenten ska även kunna "analysera och problematisera undervisningen utifrån resultaten", vilket är ett led i att utveckla undervisningen. Under VFU-perioderna genomförs arbetet mot dessa mål bland annat med hjälp av en loggbok som studenterna gör utifrån sina erfarenheter under VFU:n. Loggboken ligger till grund för de utvecklingssamtal som handledare och student har under den verksamhetsförlagda utbildningen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

I utbildningen till ämneslärare i svenska i gymnasieskolan beaktas, kommuniceras och förankras jämställdhetsperspektiv på olika sätt. Det är en strävan att rekrytera såväl manliga som kvinnliga studenter. Detta resulterar bland annat i att underrepresenterat kön särskilt beaktas när rekryteringsmaterial tas fram. För svensklärarstudenterna gäller givetvis att fördelningen mellan manliga och kvinnliga studenter varierar mellan årskullar, men sedan den nya lärarutbildningen startades 2011 har könsfördelningen varit relativt jämn. Några särskilda åtgärder vid sidan om det ordinarie jämställdhetsarbetet, som beskrivs nedan, har därför inte bedömts som nödvändigt för denna grupp (till skillnad från exempelvis förskolläraryrket, där särskilda initiativ har tagits på ledningsnivå för att arbeta med denna fråga).

Från ämnesgruppens håll finns en strävan att svenskkurserna ska bemannas både med rätt kompetens och ur ett jämställdhetsperspektiv. För närvarande har ämnesgruppen en övervikt av kvinnor, men kön är alltid en aspekt vid rekrytering på alla nivåer vid LTU. Ett långsiktigt mål är därför en jämnare fördelning mellan kön bland personalen i ämnesgruppen.

Den forskning som ingår i undervisningen är ett annat område där ämnesgruppen kontinuerligt arbetar med att belysa jämställdhetsperspektiv. Vid upprättande av kurslitteraturlistor samt vid urval av skönlitterära verk och andra texter är jämställdhet alltid en aspekt som tas hänsyn till. När exempelvis likvärdig forskning finns att tillgå väljs alltid underrepresenterat kön i kurslitteraturen. På så sätt strävar utbildningen efter jämställdhet inom alla kurser. Även i relation till innehållet görs bedömningar i ämnesgruppen av om innehållet kan sägas vara jämställt. Exempelvis är det ett stående inslag vid textgranskningar på forskarseminarier att diskutera hur jämställdhet hanteras i olika texter. Även i undervisningen är olika aspekter på jämställdhet ett återkommande tema i diskussioner av texter, språkliga företeelser och didaktiska modeller.

Jämställdhet är också en del av målen i flera kurser. Exempelvis ska studenten i kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 4 (S0038P)* kunna "analysera betydelsen av perspektivering vid skapande och tillgodogörande av texter". I perspektivering ingår här genus som en aspekt som synliggörs. Under genomförandet arbetas bland annat med att göra genusrelaterade analyser av litterära verk. I *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 5 (S0041P)* ska studenten kunna "analysera individers och grupper språkliga identitet", där språksociologisk forskning används för att kritiskt förstå män och kvinnor som språkliga grupper. Studenterna förväntas också, vilket framgår av lärandemålen för kursen *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 6 (S7011P)*, "reflektera över och problematisera svenskämnesspecifikt lärande i skolan med särskilt beaktande av intersektionell perspektivering". Som ordvalet intersektionell perspektivering indikerar, är det inte enbart fråga om genus, utan också om andra perspektiv och maktassymmetrier: språklig bakgrund, socioekonomiska faktorer och identitet i olika avseenden. Som ett exempel på en examination som knyter an till detta ska studenten i relation till det sistnämnda målet skapa ett dokument - en digital berättelse, en podd, en seriestrip eller en text - som ger en bild av studentens syn på svenskämnet, svenskämnesdidaktik, svenskämnesspecifikt lärande i skolan och intersektionella perspektiv. Studenten måste således även relatera till jämställdhet i sin egen professionsutveckling.

Med utgångspunkt i det ovan beskrivna förväntas jämställdhetsperspektiv vara en integrerad del av det dagliga arbetet, exempelvis då undervisning analyseras, uppgifter konstrueras och bedömningar görs. Ämnesgruppen har emellertid identifierat ett behov av att tydliggöra jämställdhetsperspektiv också i kursplanerna. Även om perspektivet till viss del finns uttryckt är ämnesgruppens ambition att det ska bli en aspekt som mer explicit skrivs fram i alla kursplaner. Detta är därför en levande fråga i alla revideringar av kursplaner framöver.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Kvaliteten i uppföljning, åtgärder och återkoppling säkerställs genom ett antal systematiska uppföljningssystem samt genom kollegialt arbete inom ämnesgruppen i svenska. Luleå tekniska universitet tillämpar ett obligatoriskt (vid studentgrupper större än fem individer) kursutvärderingssystem med anonyma skriftliga enkäter, EvaSys. Dessa enkäter går per automatik ut digitalt till alla studenter efter avslutad kurs, men många lärare väljer att, när så är möjligt, använda den i pappersform vid en fysisk kursträff för att öka svarsfrekvensen. I enkäten gör studenterna dels en bedömning av sin egen arbetsinsats, dels en värdering av kursens mål och innehåll, undervisningens kvalitet, kursmaterial (kurslitteratur, lärplattformstöd osv), examination samt en helhetsbedömning av kursen. Dessutom innehåller enkäten öppna frågor och möjlighet för lärare att lägga till egna frågor. Enkäterna sammanställs av en särskild funktion vid lärosätet och utfallet publiceras därefter digitalt samt delges kursledaren, som sprider informationen till övriga kurslärare. Kursens lärare har sedan möjlighet att skriftligt kommentera utfallet till studenterna. En tydlig fördel med detta system är att studenterna känner igen mallen och därmed snabbt kan identifiera styrkor och svagheter avseende kursers innehåll, utformning, genomförande och examination. Den återkoppling som lärarna får blir därmed oftast mycket relevant och kan direkt användas för kursutveckling. För att öka svarsfrekvensen arbetar flera lärare inom ämnesgruppen också med att vid kursintroduktioner redogöra för studenterna på vilket sätt tidigare års kursvärderingar har påverkat kursutformningen. På så sätt påvisas möjligheten att påverka sin utbildning. En målsättning är att på ett tydligare sätt kunna systematisera detta arbete för att ytterligare synliggöra den kvalitetsutveckling som äger rum baserat på studenters värderingar. Försök har gjorts med att samla studentgrupperna efter avslutad kurs för att gå igenom kursvärderingarna tillsammans. Det har emellertid visat sig svårt att få studenter att delta, då svenskurserna inte alltid läses i följd och studenterna är upptagna med andra kurser. Att utarbeta strukturer som möjliggör och uppmuntrar studenter att komma till en uppföljningsträff är föremål för ett fortsatt utvecklingsarbete.

För att säkerställa att kvalitetsutveckling sker har examinator för varje kurs tid i tjänsten för att arbeta med detta. Examinator ansvarar för att vid behov revidera kursplaner och litteraturlistor utifrån kursvärderingar, lärarkollegiets synpunkter och aktuell forskning. För att inte varje kurs ska vara isolerade från de övriga, utan delar i en helhet, sker alla större revideringar i samråd med ämneskollegiet på särskilt avsatta möten. Det har visat sig vara ett framgångsrikt sätt att arbeta för att inte individers särintressen får alltför stort utrymme på bekostnad av helhet och progression i utbildningen. Särskilt ansvar för helhetsperspektivet och att kvalitetsutvecklingen genomförs har ämnesföreträdaren för ämnet, tillika sammankallande för kollegiet, programutbildningsledaren samt utbildningsledaren för språk.

Utbildningsledaren för ämneslärarprogrammet har också ansvar för att programråd genomförs. Vid dessa deltar studeranderepresentanter som i förväg samlar in synpunkter från övriga studenter. Synpunkter kan handla om enskilda ämnen, men en viktig aspekt som programrådet ska säkerställa är också att relationen mellan kurser inom olika ämnesområden ska uppmärksammas.

För svenskämnets del kan det exempelvis handla om att *VFU 2, ämneslärare (U0020P)* samt *VFU 3, ämneslärare (U7011P)* får ett innehåll som på ett tydligt sätt kopplar till ämnet, att studenternas VFU-handledare undervisar i svenska under aktuell period eller att den utbildningsvetenskapliga kursen om forskningsmetod verkligen förbereder för att skriva examensarbete inom det svenskämnesdidaktiska fältet. Programrådet genomförs regelbundet en gång per termin och är på så sätt ett systematiskt uppföljningsverktyg för utbildningen. En utmaning är dock även här att engagera studerande till rådet. I de fall studenterna själva inte lyckas utse representanter, vilket dock är ett undantag, kan utbildningsledaren tillfråga enskilda, utvalda studenter efter samråd med kollegiet.

För att på en övergripande nivå verka för att studenter genomför utbildningen inom planerad utbildningstid sammanställs statistik över genomströmning. Denna kan analyseras ner på kursnivå för att identifiera kurser som av någon anledning utgör "flaskhalsar" inom utbildningen. För svenskämnets del har en sådan kurs varit examensarbetet, som studenter har haft svårt att hinna med inom utsatt tid. För att komma till rätta med det har ett omfattande utvecklingsarbete genomförts inom ämneskollegiet. Exempel på konkreta åtgärder som vidtagits är att studenterna under arbetet med examensarbetet träffas i handledningsgrupper en gång per vecka, där de ventilerar sina skrivna texter och svårigheter de har stött på. Oftast deltar en handledare vid dessa seminarier, men en framgångsfaktor har också visat sig vara att studenterna arbetar tillsammans utan handledare för att själva identifiera utmaningar och stötta varandra. Detta är också i linje med kraven på självständighet på avancerad nivå. Seminarierna är ett sätt att formalisera det kollegiala arbete som är önskvärt också när lärandeprocessen kräver stor självständighet, men som studenter inte alltid klarar av att organisera själva. Ett annat konkret exempel är att kursplanen för den ämneskurs som föregår examensarbetet har reviderats för tydligare knyta an till det självständiga arbetet. Kursen fokuserar nu tydligt teori, metod och resultat inom det svenskämnesdidaktiska fältet och en av examinationsuppgifterna är att skapa en forskningsöversikt med utgångspunkt i ett forskningssyfte. Denna ska sedan kunna ligga till grund för examensarbetet. Dessa två exempel har implementerats under 2018 och erfarenheterna är mycket positiva så här långt.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Eftersom studenternas perspektiv på utbildningen är viktigt, har svensklärarkollegiet uppmanat svensklärarstudenterna att delta i ämneslärarutbildningens programråd och sett till att svensklärarkollegiet också är företrätt vid programråden. På så vis kan studenterna på en mer övergripande nivå delta i utvecklingsarbetet av ämneslärarutbildningen, och svensklärarkollegiet får klarhet i vilka områden som kan utvecklas inom utbildningen, exempelvis i vilken ordningsföljd innehållet i kurser bör läsas och hur innehåll i kurserna kan kopplas samman för optimal progression samt hur verksamhetsförlagd utbildning bidrar till utbildningens helhet. Tillsammans med kursvärderingar utgör programrådets verksamhet ett viktigt incitament i utvecklingsarbetet. När studenter i kursutvärderingar påtalade behovet av ändrad läsordning för två kurser, resulterade det i att progressionen genomlystes och läsordningen ändrades.

Även på kursnivå finns ett starkt önskemål om att studenterna är aktiva i utveckla innehåll och genomförande. I samband med kursintroduktioner, genom kursvärderingar (EvaSys) och inför planering av kommande kurser inhämtas studenternas synpunkter. Ett konkret exempel är att studenterna som vårterminen 2018 hade läst *Svenska 2 för ämneslärare i gymnasieskolan (S0039P)* involverades i planeringen av *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 3 (S0055P)*, som skulle läsas under höstterminen 2018, avseende kursupplägg och de delar av kurslitteraturen som inte är fastslagen (vanligtvis texter som används för exempelanalyser, till exempel skönlitteratur, och fördjupningsartiklar inom vissa områden). Studenterna fick en presentation av mål och ramverk och ombads inkomma med förslag utifrån detta. Därefter togs ett förslag fram som förankrades hos studenterna. Försök av denna typ har skapat goda erfarenheter, men det finns fortfarande en utvecklingspotential i att systematisera detta arbete. Exempelvis kan det av praktiska skäl vara svårt när studenterna läser kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan, har VFU eller har sommarledigt att involvera dem i utvecklandet av svenskämneskurserna.

Arbetsätt och detaljer kring examinationer förankras också i samband med kursintroduktioner eller vid planering inför kommande kurser. Studentgrupper har, både genom kursvärderingssystemet och via direkt kommunikation med lärare, önskat att deras examinationer inte ska koncentreras till enbart examinationsveckan i slutet av varje kurs, utan läggas ut under kursen. I den mån det har varit pedagogiskt motiverat har deras önskemål tillgodosetts. För att stödja studenternas lärande har också undervisande lärare valt att tillmötesgå studenters önskemål och tillgängliggjort inspelningar av särskilt komplexa föreläsningar via den lärplattform som lärosätet använder. Så skedde exempelvis i den femte svenskkursen (S0041P) under vårterminen 2018. Studenter kan också föreslå modifiering av planeringen för att få utökad tid för vissa uppgifter eller för inläsning av viss kurslitteratur. Sådana önskemål tillmötesgås vanligtvis, efter samråd med hela studentgruppen, om de är rimliga och möjliga att genomföra.

I samband med undervisning sker också kontinuerligt avstämning och samtal, där studenternas perspektiv är avgörande. Detta sker i form av förslag till arbetsätt, exempelvis genom *exit notes*, sammanfattande reflektionstexter och/eller löpande gemensamma muntliga utvärderingar.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Relevant samverkan med det omgivande samhället sker genom kurserna *VFU 2, ämneslärare, 7,5 hp (U0020P)* och *VFU 3, ämneslärare, 15 hp (U7011P)*, vilka båda är knutna till huvudämnet svenska. Dessa kurser genomförs i sammanhängande perioder om fem respektive tio veckor. Lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet deltar i det så kallade "Övningsskoleprojektet", vilket innebär att särskilda avtal för VFU-genomförandet har knutits med ett antal kommuner och skolor i regionen. Vid dessa skolor finns organisatoriska strukturer och utbildade handledare som tar emot studenterna.

I de verksamhetsförlagda kurserna omsätter studenterna kunskaper från de högskoleförlagda kurserna till relevant professionskunskap. Exempelvis är ett av målen med *VFU 3, ämneslärare (U7011P)* att studenten kan "på vetenskaplig grund analysera den egna didaktisk-metodiska handlingskompetensen". I examinationsuppgiften förklaras att "För att diskutera din didaktisk-metodiska handlingskompetens behöver du stöd/belägg från aktuell ämnesforskning och ämnesdidaktisk forskning som du tidigare har läst under din lärarutbildning". Samtliga högskoleförlagda kurser har inslag av ämnesdidaktik som riktar sig mot ämneslärarprofessionen med avsikten att utveckla en didaktisk-metodisk handlingskompetens för att möta arbetslivet. Med stöd av handledare från skolverksamheten lär sig studenten sedan att bygga professionsidentiteten på vetenskaplig grund i arbetslivets praktik. De ansvariga kurslärarna vid lärosätet säkerställer att samverkan fungerar genom träffar med handledarna inför den verksamhetsförlagda utbildningen, genom att besöka studenterna och handledarna under den verksamhetsförlagda för att genomföra trepartssamtal och genom uppföljande telefonsamtal/videosamtal med handledarna.

Institutionen för konst, kommunikation och lärande samverkar med regionen och närliggande kommuner genom en nystartad forskarskola för praktisknära skolforskning under hösten 2018. Två av dess doktorander antas till forskarutbildningsämnet Svenska med didaktisk inriktning. Förutom att doktorandprojekten inom forskarskolan är praktisknära ingår i doktorandernas tjänst att samverka med kommunernas skolverksamhet. En övergripande målsättning är att öka hela lärarutbildningens samverkan med omgivande region och på ämnesnivå att ytterligare stärka den professionsinriktade forskningsöverbyggnaden. Såväl på samverkansnivå, till exempel inom VFU, som inom undervisningen på kurser är ambitionen att forskarskolans verksamhet ska ge avtryck även för studenterna inom ämneslärarutbildningen, exempelvis genom att doktorandernas institutionstjänstgöring inkluderar spridning av deras praktisknära forskningsresultat i ämneskurserna. Ett annat exempel är att de nätverk som forskarskolan förväntas bygga med skolverksamheten i kommunerna också avser kunna skapa kompetensutbyten mellan lärosätet och avnämarna, konkret i form av att verksamma lärare kan användas också inom delar av de högskoleförlagda kurserna för att stärka professionsperspektivet inom utbildningen. Ett tredje exempel på samverkan är ett projekt, där två av universitetslektorerna i svenska tillsammans med gymnasiechefen, en flexitforskare och gymnasielärare i svenska i en kommun ska identifiera möjliga samverkansområden.

Gällande förändringar i arbetslivet står svensklärare, och därmed svensklärarutbildningen, inför stora utmaningar. Tydligast är det antagligen gällande teknik- och medieutvecklingen, där förutsättningarna för kommunikation ändras påtagligt och i snabb takt. Utbildningen tar detta i beaktande i flera kurser.

Ett exempel är *Svenska för ämneslärare i gymnasieskolan 1* (S0053P), moment 1, "Skolämnet svenska – igår, idag och imorgon" 7,5 hp, där svenskämnets olika konceptioner förankras historiskt för att "ge möjligheter till reflektion över den kommande yrkesrollen". I kursen identifieras de vetenskapliga discipliner som traditionellt ligger till grund för skolämnet, men också de nya discipliner som idag och imorgon kan tänkas påverka ämnet, exempelvis medievetenskap och spelvetenskap. Genom detta ska studenten börja bygga en didaktisk-metodisk handlingskompetens som bygger på tradition, men som innefattar en beredskap att hantera förändringar.

Ett annat exempel på hur utbildningen hanterar en förändrad svenskläraryrkeprofession är *Svenska 5 för ämneslärare i gymnasieskolan* (S0041P), moment 2, "Språk i bruk I" 7,5 hp, utförligare beskrivet under mål 1 ovan). I examinationsuppgiften för detta moment ingår att studenten "analyserar, problematiserar och diskuterar svårigheten att begränsa sig till verbalt tal och skrift i dagens samhälle, såväl i som utanför skolan". På så sätt förbereds studenten för ett förhållningssätt där förändring är en del av tänkandet kring professionen.